

Коммунальное хозяйство городов

УДК 339.727.22 (477) : 336.227.1

О.МЕРХО

*Харківський національний економічний університет***ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ НА ЗАКОРДОННЕ ІНВЕСТИВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Розглядається стимулюючий прояв передбачених українським законодавством методів звільнення від подвійного оподаткування на рівні суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснюючих закордонне інвестування в закордонні податкові юрисдикції. Виявлено основні економічні наслідки та фінансові обмеження, пов'язані з використанням українськими підприємствами податкової знижки.

Розвиток технологій комунікації та транспортування забезпечив створення сприятливих умов для бурхливого розвитку міжнародних економічних зв'язків. З 70-х років XX ст. взаємодія суб'єктів господарювання на міжнародному ринку отримала новий вектор розвитку, спрямований на здійснення закордонного інвестування. Участь українських підприємств, в останні 15 років розбудови ринкової економіки, в міжнародному процесі інвестування в силу об'єктивних причин значною мірою носило більш пасивний характер. Досягнення, отримані в розвитку національної економіки роблять можливим у найближчій перспективі більш активну участь українських підприємств в міжнародних інвестиційних процесах. За таких умов всебічне дослідження впливу оподаткування прибутку на закордонне інвестування дозволить сформулювати теоретичне підґрунтя для забезпечення ефективного розвитку зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств.

Економічні наслідки юридичного міжнародного подвійного оподаткування прибутку розглядаються в працях В.Вішневського, О.Веткіна, Є.Вишневської [3], С.Сутиріна, О.Погорлецького [7], Р. Деренберга [5], Ю.Іванова, О.Тищенко [6] та ін.

Доцільність здійснення закордонного інвестування в закордонних юрисдикціях залежить не лише від стану ринкової кон'юнктури яка обумовлює норму прибутку, що отримується в даній юрисдикції, а також і від діючого режиму оподаткування прибутку. При розгляді впливу прибуткового податку на міжнародну інвестиційну діяльність підприємства особливу увагу доцільно приділити питанню подвійного оподаткування прибутку виникаючого з одночасного використання принципу територіальності та резиденству. Для підприємств харківського регіону необхідно враховувати законодавчо встановлені в Україні методи зменшення впливу міжнародного подвійного оподаткування прибутку, а саме можливість використання податкової знижки [1] та дію міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування

[2].

Аналіз вітчизняного законодавства вказує на те, що передбачена в п.19.1 ст.19 Закону України [1] можливість використання податкової знижки (tax credit) через обмеження встановлене п.19.3 ст.19 Закону України [1] не може бути використана підприємством, що обрала варіант організації свого міжнародного бізнесу в формі концерну підпорядкування. При цьому необхідно відмітити, що організація міжнародного бізнесу у формі міжнародного концерну сьогодні є найбільш ефективною і, як правило, забезпечує суб'єкту господарювання більш вигідне положення в конкурентній боротьбі на міжнародних ринках [4]. Серед загальновідомих міжнародних концернів слід відмітити наступних представників бізнесу США: Exxon Mobil, General Motors, Ford Motor, Chevron Texaco, IBM та Altria Group.

Ознайомлення з принципами оподаткування прибутку в США, викладених в "Кодексі внутрішніх доходів" (КВД) [5], показує, що законодавство США передбачає більш гнучку систему захисту економічних інтересів своїх інвесторів. Так, американська компанія має можливість обрати використання податкової знижки ст.901(a) КВД або податкового заліку (tax deductions) ст.164(a)(3) КВД. Відповідно до ст.904(b)(2)(A)(i) та ст.954(c)(1) КВД включення податків, сплачених в іншу податкової юрисдикцію, до податкової знижки з таких пасивних доходів, як дивіденди стимулює компанії до створення концернів підпорядкування, що очолюються американською материнською компанією.

Порівняти вплив оподаткування прибутку на внутрішню та закордонну інвестиційну діяльність підприємства харківського регіону за умов діючого сьогодні вітчизняного, зарубіжного й міжнародного податкового законодавства можна, використовуючи формули, наведені в [3, с. 470, 471], і дані табл.1.

Величина ставки t_{AA}^{rA} (ставка податку на прибуток, отриманий резидентам А від діяльності на території В, що стягується юрисдикцію А) наведена з урахуванням дії міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування, перелік яких постійно поповнюється та оприлюднюється Державною податковою адміністрацією України.

Для обчислення значення коефіцієнта чистого прибутку, що отримує підприємство харківського регіону в разі внутрішнього розміщення капіталу можна використати формулу

$$P_A^{rA} = D_A^{rA} (1 - t_{AA}^{rA}), \quad (1)$$

де P_A^{rA} – чистий прибуток після оподаткування резидента держави А

від господарської діяльності на території A ; D_A^{rA} – норма прибутку, що отримує резидент держави A від господарської діяльності на території A ; t_{AA}^{rA} – ставка податку на прибуток, отриманий резидентом A від діяльності на території A , що стогується юрисдикцією A .

Таблиця 1 – Ставки корпоративного оподаткування*

Країна	Ставка податку на прибуток (доход), отриманий на території:			
	Харківської області	відповідної країни		
	t_{AA}^{rA}	t_{BA}^{rA}	t_{BB}^{rA}	R_B
США	0,25	0,00	0,34	0,15
ФРН	0,25	0,00	0,45	0,10
Російська Федерація	0,25	0,01	0,24	0,15
Швейцарія	0,25	0,25	0,39	0,00
Австралія	0,25	0,00	0,30	0,15
Кіпр	0,25	0,00	0,25	0,00
Британські Віргінські острови	0,25	0,25	0,15	0,00

*Таблиця складена автором на основі даних [3, с. 481]

Значення коефіцієнта чистого прибутку від господарської діяльності в іншій податковій юрисдикції можна обчислити за формулою

$$P_A^{rA} = D_A^{rA} \left[1 - t_{BA}^{rA} - t_{BB}^{rA} - R_B \left(1 - t_{BB}^{rA} \right) \right], \quad (2)$$

$$t_{BA}^{rA} = t_{AA}^{rA} - t_{BB}^{rA}$$

$$P_B^{rA} = D_B^{rA} \left[1 - t_{AA}^{rA} - R_B \left(1 - t_{BB}^{rA} \right) \right], \quad (3)$$

де P_B^{rA} – чистий прибуток, після оподаткування, резидента держави A від господарської діяльності на території B ; D_B^{rA} – норма прибутку, що отримує резидент держави A від господарської діяльності на території B ; t_{BA}^{rA} – ставка податку на прибуток, отриманий резидентом A від діяльності на території B , що стягується юрисдикцією A ; t_{BB}^{rA} – ставка податку на прибуток, отриманий резидентом A від діяльності на території B , що стягується юрисдикцією B ; P_B – ставка податку на

репатріацію доходу, отриманого резидентом A від діяльності на території B , що стягується юрисдикцією B .

Співвідношення чистого прибутку від господарської діяльності в харківському регіоні та чистого прибутку від господарської діяльності у іншій податковій юрисдикції дає так званий коефіцієнт податкової рівноваги капіталу, який можна обчислити за формулою

$$q = P_A^{rA} / P_B^{rA}, \quad (4)$$

q – коефіцієнт податкової рівноваги капіталу.

Значення коефіцієнту податкової рівноваги коливається у межах трьох значимих діапазонів: $q < 1$, $q = 1$, $q > 1$. За умов $q < 1$ є сприятливі податкові умови для здійснення закордонного інвестування в іншій податковій юрисдикції. Коли $q = 1$ податкове навантаження на капітал підприємств харківського регіону буде однаковим як у Харківській області, так і іншій податковій юрисдикції. У випадку $q > 1$ умови корпоративного оподаткування у іншій податковій юрисдикції менш сприятливі для підприємств харківського регіону, чим у Харківській області.

Результати обчислення наведених вище формул наведено в табл.2.

Таблиця 2 – Коефіцієнти чистої дохідності розміщення капіталу

Країна		$X, (P_A^{rA})$	$Y, (P_B^{rA})$	$q, (x / y)$
США	US	0,75	0,56	1,34
ФРН	GE	0,75	0,50	1,52
Російська Федерація	RU	0,75	0,64	1,18
Швейцарія	SW	0,75	0,36	2,08
Австралія	AU	0,75	0,60	1,26
Кіпр	CI	0,75	0,75	1,00
Британські Віргінські острови	BVI	0,75	0,60	1,25

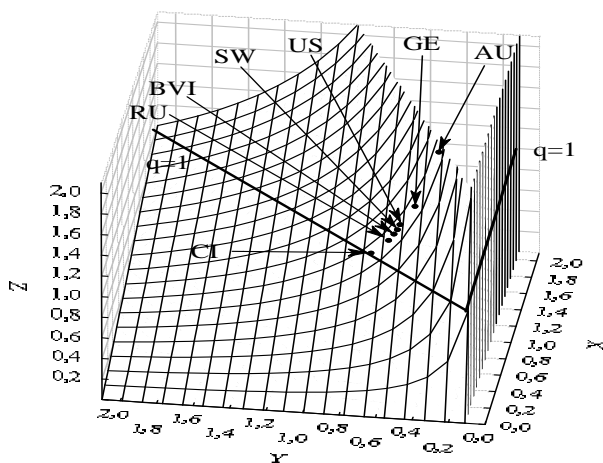
Задаючи співвідношення (4) у вигляді функції, можна за даними, наведеними в табл.2, отримати графік функції корпоративного оподаткування у різних юрисдикціях, що показано на рисунку.

Функція має вигляд:

$$z(x, y) = x / y, \quad (5)$$

де $x = P_A^{rA}$; $y = P_B^{rA}$.

Дані, наведені в табл.2 і на рисунку, отримано з урахуванням дії міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування. Створені міжнародними договорами більш сприятливі умови для закордонного інвестування підприємств харківського регіону постійно знаходяться під загрозою одностороннього припинення дії договору. Припинення дії міжнародного договору про уникнення подвійного оподаткування прибутку для української компанії, що має дочірнє підприємство в іншій країні можна порівняти з введенням антидемпінгового мита для експортера продукції.

Графік функції корпоративного оподаткування у різних юрисдикціях.

Враховуючи вищесказане, можна прийти до висновку, що діюче вітчизняне податкове законодавство не стимулює розвиток жорстко інтегрованого міжнародного бізнесу (створення концернів підпорядкування, де материнською компанією є українське підприємство).

Обрання організаційної форми міжнародного бізнесу (філіал, представництво) дає підприємству право використовувати податкові знижки:

- збільшує ризики зовнішньоекономічної діяльності для підприємства;
- обмежує можливості залучення за кордоном акціонерного капіталу;
- обмежує можливості залучення за кордоном позикового капіталу.

Переваги міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування містить у себе загрозу одностороннього припинення їх дії та зменшення прибутковості розміщення капіталу в закордонній пода-

ткової юрисдикції.

1. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28 грудня 1994 р. № 333/94-ВР (в редакції Закону України від 22 травня 1997 р. №283/97-ВР зі змінами та доповненнями) // ЛІГА: ЗАКОН ENTERPRISE 7.7.20, ИФЦ "ЛІГА", ЛІГАБізнесІнформ, 2006.

2. Про застосування міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування: Лист Державної податкової адміністрації України від 27.01.2006 р. №1507/7/12-0117 // ЛІГА: ЗАКОН ENTERPRISE 7.7.20, ИФЦ "ЛІГА", ЛІГАБізнесІнформ, 2006.

3. Вишневский В.П. Налогообложение: теории, проблемы, решения / В.П.Вишневский, А.С.Веткин, Е.Н.Вишневская и др.; Под общ. ред. В.П.Вишневого. – Донецк: ДонНТУ, ИЭП НАН Украины, 2006. – 504 с.

4. Горбатов В.М. Интегрированные структуры бизнеса в мировой экономике. – Харьков: ИД "ИНЖЕК", 2005. – 167 с.

5. Деренберг Р.Л. Международное налогообложение: Пер. с англ. – М.: ЮНИТИ, 1997. – 375 с.

6. Иванов Ю.Б., Тищенко А.Н. Современные проблемы налоговой политики. – Харьков: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 328 с.

7. Сутырин С.Ф. Налоги и налоговое планирование в мировой экономике / С.Ф.Сутырин, А.И.Погорлецкий; Под ред. С.Ф.Сутырина. – СПб.: Изд-во В.А. Михайлова, Изд-во "Полиус", 1998. – 577 с.

Отримано 08.08.2006

УДК 656.13

М.В.ШУМ

Національний транспортний університет, м.Київ

РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ІНВЕСТУВАННЯ В МІСЬКИЙ АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ

Правове поле інвестування в міський автомобільний транспорт є значною мірою неврегульованим, що негативно впливає на розвиток автотранспорту і транспортної галузі взагалі. Удосконалення нормативно-правового регулювання інвестування в міський автомобільний транспорт потрібно проводити шляхом зменшення податкового тиску для інвестора та спрощення нормативної процедури залучення іноземних інвестицій, а також шляхом гармонізації та імплементації норм європейського законодавства у законі України.

Проблеми залучення інвестиційних ресурсів у будь-яку галузь уміщують у собі цілу низку факторів, що впливають на сам процес інвестування. Одним з найважливіших факторів у цьому процесі виступає ефективність нормативно-правового регулювання процесу залучення. Неузгодженість правового поля інвестицій в Україні гальмує та інколи унеможливорює залучення останніх, що свою чергу позначається на економічній стагнації галузей економіки України. Безпосереднє відношення це має і до розвитку автомобільного транспорту в країні.